

El vocabulari tortosí de Mestre i Noè defineix *escarrà* «fer caure les olives a cops de perxa» (BDC III, 85), definició que copia de Lab., però també s'usen altres mètodes que descriuen Moreira (*Folkl. Tortosí*, 20, «collir olives ---»), i *AlcM* directament amb la mà: «com vols que *escarre*? —De pla i tovet, tovet, que no malmétigues los brots» (Moreira); «la collita de les olives --- primer es recullen les que han caigut al peu de l'arbre; després s'*escarren* les que han quedat dalt», Bladé i Desumvila, *Benissanet* (en *La Nostre Revista*, Mèx. VI, 1952, 457); Pinyas recull a Poboleda *escarrar* «munyir o eixonar les olives de les branques quan es cullen» (*Bull. Club Pir. Terrassa II*, 156, afegint-hi una variant *escarriar*).

Totes les dades són d'*escarrar* amb *a*, i no pas *esquerriar* (forma que no sé per què *AlcM* pren per base), encara que és veritat que en el Camp de Tarragona, a Cambrils, jo vaig sentir «ells *askèrran* les olives» 'les cullen' (1955),¹ però essent ja en domini oriental, i contradit per totes les dades occidentals, això té ben poca autoritat, i és una forma analògica (com *ensèja* per 'assaja', etc.). D'altra banda *escarrar* es diu també d'altres petits fruits: a Benissanet «les dones *escarren* panís a la vora del foc» (Bladé, *o. c.*, p. 456), i com que panís allí és blat de moro, és clar que vol dir desgranar-ne les panotxes amb el refrec de les mans, com tots ho hem vist fer a pagès. La forma *escarrar* i la definició «fer caure les olives ab una perxa, *varrear*, pertica excutere» vénen ja de l'ed. de 1839 de Labèrnia, el qual com és sabut era del Maestrat, no lluny de la ratlla de Tortosa i d'allí devia aportar el mot, que qualifica de comarcal («territorial».)²

El mot reapareix en els Pirineus exactament en la mateixa forma, i amb un sentit diferent però conciliable, i ja no en català. Ja vaig recollir en el *Voc.-Aran. eskarà*, i allí m'era ben conegut amb el sentit de 'escurar o netejar de fang (el carrer, la carretera, etc.)'.³ Al llarg dels Alps Pirineus es deu estendre de cap a cap fins al Bearn, on Lespy-R. recullen «*escarrà*: racle, écurer, nettoyer un plat ---», Palay «*ratisser*, nettoyer ce qui est couvert d'une couche pâteuse», amb *exs.* com *escarrà l'escudèle* 'n'y rien laisser', *may-soué escarrade*: où il n'y a plus rien, dont on a tout vendu», *q'ey bère escarrat* «il est dans le dénuement, il n'a plus rien», *que s'an escarrat la fourture* (molts derivats, *escarrade*, *-adé*, *adís*, *-adure*, etc.).

A. Schmitt recull *eskarrà* «enlever la bouse» a quasi totes les valls: a Larboust, Luron, i Aranhoet o sigui al capdamunt de la Vall d'Aura (*Termin. Pastorale*, p. 25); en fi *eskarratè* «résidu du fromage dans le chaudron» (Rohlfs) al cap de la Vall d'Aspa. També deu arribar més al Nord i més a l'Est, cf. Gers *escarradé* «grattoir, instrument pour gratter le pétrin».⁴ En fi en el Coserans hom anota «*escarà*: nettoyer» a la Vall de Biròs (Arieja), on fóra raonable sospitar una grafia imperfecta per *escarrà*.⁵

En fi el mot troba eco a l'altre vessant pirinenc, no sé amb quanta extensió aragonesa; en tot cas, al bell mig, a Bielsa, ho he sentit igual que a la Vall d'Aran: *è skaràto la karèra* 'he escurat, netejat, el carrer';⁶

m'expliquen que és sempre netejar amb una eina que rasqui: *as eskaràto la bórda kon el isáto* 'l'has netejada amb l'aixadell' (1965).

Potser no ens hauríem de resistir a explicar-ho etimològicament pel germànic, puix que ací hi trobem una base ben establerta, antiga i de forma i sentit adequats; perfectament representada en germànic occidental, no del tot estranya a l'escandinau i amb satisfactòria explicació indoeuropea: el verb fort a-al. ant. *scërran* 'gratar, raspar', 'rapar', b-al. ant. *ofskërran* 'llevar (una cosa) raspant-la o gratant-la' («kratzen, schaben», «abkratzen»); amb vocalismes apofònics normals: el verb feble b-al. mj., a-al. mj. i alem. modern *scharren*, formació intensiva, 'gratar, rascar', i d'altres, que entren fins a part de l'escandinau: noruec *skarra*, suec *skorra*, b-al. mj. *schurren* 'fer remor de raspar o desgratinyar' (arrel indoeur. (S)KARS- 'gratar, estrijar, cardar'): Kluge-M. (s. v. *scharren*) i Pok. (*IEW*, 533.1 ss.).

Hi ha, doncs, bon fonament per creure que *SKERRAN*, i potser també, *SKARR-* vagin existir en francic. I que un mot així, més o menys relacionable amb coses d'armes, de servitud agrícola o de neteja del vestuari i dels castells, es vagi transmetre des dels francs a certs ambients catalans i occ., que després hagi sofert forta decadència i hagi quedat en comarques conservadores, és força més discutible però possible encara.

En rigor, doncs, podem deixar-ho així. De tota manera, no menyspreem la força de dos arguments adversos: la possibilitat d'una onomatopeia coincident, en primer lloc: admès que la manca de documentació antiga i la presència en àrees bastant limitades regionalment (sobretot la de l'Ebre) no és argument sense rèplica, reconeguem que tampoc no anima molt a adoptar la idea d'un vell germanisme.

Les pistes que permetrien de reforçar-ho no manquen, però aquestes presenten més incertitud. Hi ha el mot *escarriar* per a 'batre els cereals', sentit i forma no inconciliables amb el del nostre *escarrar*, majorment usant-se totes dues formes a Poboleda com a sinònimes amb el sentit d'«escarrar les olives»; *AlcM* hi afegeix Alcaràs. En els Pirineus és altra cosa: *escarriar* «fer saltar els grans de les espigues amb l'escarriadora», recollit de Pallars i Andorra, pel *DAG.*, que descriu l'*escarriadora* «mitja soca buida sostinguda diagonalment per dos peus, on sacsegen les garbes perquè caigui el gra»;⁶ això continua fins a la Vall de Boí (*AlcM*) i fins a l'Alta Ribagorça, on recollí Grieria *eskaríá* per a 'batre', o almenys *barró d'eskaríá* per a les 'batolles' (BDC VI, 19), ço que implica, si és definició exacta, un sistema de batuda diferent: i bé deu ser-ho puix que consta que es fa amb un barró (cf. encara Amades, *BDC XIX*, 134).

Ara bé a la Vall d'Aran ho fan exactament pel procediment que el *DAG.* descriu en el Pallars, i allí vaig recollir el mot als pobles de totes les zones de la vall, amb *escarriadé* en uns punts, i *escarriadéra* en els altres, per al soc en qüestió, *escarriada* 'pallissa, tunda', i en algun punt *eskèfi* 'la garba un cop escarriada': en els pobles més conservadors de baix i del centre